

ПОКОРА К. В.,
аспірант кафедри публічного
та приватного права
(Східноукраїнський національний
університету імені Володимира Даля)

УДК 342.6

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.62>

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ПРОКУРАТУРИ В СФЕРІ ОБОРОНИ

Забезпечення національної та воєнної безпеки з правової точки зору потребує комплексного застосування юридичних механізмів до всіх аспектів, пов'язаних з втіленням конституційних норм щодо захисту державних інтересів від сучасних викликів, включаючи загрози військового характеру. Правова система захисту національної безпеки містить ряд нормативних актів та інституцій, які виконують функцію цілеспрямованого правового впливу на вирішення завдань, пов'язаних із захистом інтересів держави.

У статті розглядаються ключові аспекти діяльності прокурора спеціалізованої прокуратури в сфері оборони України. Автор аналізує специфіку роботи військових прокурорів в умовах сучасних викликів національній безпеці та обороні держави.

Дослідження зосереджується на особливостях правового статусу, повноважень та функціональних обов'язків прокурорів спеціалізованої прокуратури у оборонній сфері. Розглядаються нормативно-правові засади їхньої діяльності, включаючи відповідні положення Конституції України, Закону України «Про прокуратуру» та інших законодавчих актів. Особлива увага приділяється специфічним завданням, які постають перед військовими прокурорами в контексті забезпечення законності в Збройних Силах України та інших військових формуваннях. Автор висвітлює роль прокурорів у запобіганні та протидії військовим злочинам, корупції у військовій сфері, а також у захисті прав військовослужбовців.

В умовах триваючої війни та зростаючих загроз національній безпеці, діяльність цієї прокуратури набуває підвищеної значущості для захисту територіальної цілісності та суверенітету держави. Постійні зміни у характері загроз та методах ведення військових дій вимагають від прокурорів адаптивності та постійного вдосконалення професійних навичок.

Дослідження цієї теми є актуальним для вдосконалення правових механізмів забезпечення обороноздатності держави, підвищення ефективності прокурорського нагляду у військовій сфері та зміцнення системи національної безпеки в цілому.

Ключові слова: прокурор Спеціалізованої прокуратури в сфері оборони, особливості діяльності прокурора спеціалізованої прокуратури в сфері оборони, Спеціалізована прокуратура в сфері оборони, нормативно-правове регулювання діяльності прокурора в сфері оборони, функції та завдання прокурора Спеціалізованої прокуратури в сфері оборони.

Pokora K.V. Some features of the activities of the prosecutor of the specialized prosecutor's office in the field of defense

Ensuring national and military security from a legal point of view requires a comprehensive application of legal mechanisms to all aspects related to the implementation of constitutional provisions on the protection of state interests from modern challenges, including military threats. The legal system of national security protection includes a number of regulations and institutions that perform the function of targeted legal influence on solving tasks related to the protection of the state's interests.

The article deals with the key aspects of the activities of a prosecutor of the specialized defense prosecutor's office in Ukraine. The author analyses the specifics of the work of military prosecutors in the context of modern challenges to national security and defense of the State.

The study focuses on the peculiarities of the legal status, powers and functional duties of prosecutors of the specialized prosecutor's office in the military sphere. The author examines the regulatory and legal framework for their activities, including the relevant provisions of the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine 'On the Public Prosecutor's Office' and other legislative acts.

Particular attention is paid to the specific tasks faced by military prosecutors in the context of ensuring the rule of law in the Armed Forces of Ukraine and other military formations. The author highlights the role of prosecutors in preventing and combating war crimes and corruption in the military sphere, as well as in protecting the rights of military personnel.

In the context of the ongoing armed conflict and growing threats to national security, the activities of this prosecutor's office are of increasing importance for the protection of the territorial integrity and sovereignty of the state.

Constant changes in the nature of threats and methods of warfare require prosecutors to be adaptable and constantly improve their professional skills.

The study of this topic is relevant for improving the legal mechanisms for ensuring the defense capability of the state, increasing the effectiveness of prosecutorial supervision in the military sphere and strengthening the national security system as a whole.

Key words: *prosecutor of the Specialized Defense Prosecutor's Office, peculiarities of the activities of the prosecutor of the Specialized Defense Prosecutor's Office, Specialized Defense Prosecutor's Office, regulatory and legal regulation of the activities of the prosecutor in the field of defense, functions and tasks of the prosecutor of the Specialized Defense Prosecutor's Office.*

Вступ. У сучасних умовах, коли Україна стикається з безпрецедентними викликами національній безпеці та обороноздатності, роль Спеціалізованої прокуратури в сфері оборони набуває особливого значення. Ця інституція є ключовим елементом у забезпеченні законності та правопорядку в військових формуваннях, що безпосередньо впливає на ефективність оборонного сектору держави.

Діяльність прокурора спеціалізованої прокуратури в сфері оборони характеризується низкою особливостей, які відрізняють її від роботи прокурорів в інших сферах. Ці особливості зумовлені специфікою військової організації, характером загроз національній безпеці, а також необхідністю швидкого реагування на порушення законодавства у військовій сфері.

Метою статті є всебічний аналіз та систематизація особливостей діяльності прокурора спеціалізованої прокуратури в сфері оборони України.

Основна частина. Дослідження питає, пов'язаних із створенням та функціонуванням системи військового правосуддя в Україні, попри їхню важливість, довгий час

не мали комплексного характеру у вітчизняному правознавстві. Лише протягом останніх десяти років ці наукові пошуки почали набувати більш систематичного та всеохоплюючого підходу.

У наукових працях, присвячених організації роботи органів правопорядку, прокуратури та судової системи, знайшли своє відображення військово-юридичні аспекти інституційного забезпечення оборонної безпеки. Дослідники приділяли увагу вивченню юридичного положення військових судових інстанцій в структурі судової системи України. Також проводилися наукові дослідження щодо адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів, відповідальних за дотримання правопорядку у Збройних Силах України. Особливої уваги заслуговує ґрунтовне дослідження, проведене П.П. Богуцьким присвячене організаційним та правовим засадам функціонування військових прокуратур [1]. Автор аналізує систему військової юстиції в Україні з теоретичної та практичної точки зору. Розкриває її складові, визначає, які існують проблеми та виклики, а також як адаптувати систему до міжнародних стандартів, зокрема країн НАТО.

Враховуючи науковий підхід до аналізу окресленої теми, слід відзначити, що в Україні прокуратура в сфері оборони займає унікальне положення, не належачи до жодної з традиційних гілок влади. Це забезпечує її об'єктивність під час проведення досудових розслідувань. Така автономність прокуратури серед державних інституцій надає їй широкі можливості для здійснення професійних обов'язків без втручання інших владних структур. Завдяки своїй самостійності, цей орган ефективно підтримує законність у різноманітних секторах державного апарату [2].

Конституція України у третій частині статті 17 визначає, що обов'язки щодо гарантування безпеки держави та охорони її кордонів покладено на спеціально призначені для цього військові структури та органи правопорядку. Їхня структура та принципи функціонування регламентуються законодавством. Це конституційне положення вказує на те, що одним із ключових завдань правоохоронної системи є забезпечення саме безпеки держави [3].

Враховуючи специфіку правового регулювання та постійні загрози з боку агресора, органи правопорядку мають бути добре обізнані у цій галузі, розуміти нюанси військового законодавства та його особливості. Такі завдання можуть ефективно виконувати лише спеціалізовані структури. В Україні цю роль виконує Спеціалізована прокуратура у сфері оборони. Відповідно до Наказу Офісу Генерального прокурора від 17.05.2023 № 130, вона включає Спеціалізовані прокуратури у сфері оборони Центрального, Південного, Західного та Східного регіонів, а також відповідну структуру в Офісі Генерального прокурора. Цим же наказом, у пункті 12, було скасовано попередній наказ Генерального прокурора України від 22 листопада 2021 року № 370 «Про особливості діяльності спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері».

Спеціалізована прокуратура у сфері оборони виконує конституційні функції прокуратури з урахуванням своєї специфічної сфери діяльності. Її основні завдання включають:

1. Здійснення публічного обвинувачення в судових процесах.
2. Керівництво та організація досудового слідства.
3. Контроль за проведенням таємних та інших слідчих і розшукових заходів правоохоронними органами.
4. Представлення державних інтересів у суді відповідно до законодавства.
5. Нагляд за дотриманням законності при виконанні судових рішень у кримінальних справах, застосуванні примусових заходів, що обмежують особисту свободу громадян, а також при організації конвоювання затриманих, ув'язнених та засуджених осіб.
6. Контроль за законністю застосування примусових заходів, що обмежують особисту свободу громадян, поза межами кримінального провадження.
7. Оцінка дій або бездіяльності посадових осіб щодо наявності ознак адміністративних правопорушень, передбачених главою 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення.

8. Профілактика та протидія військовим адміністративним правопорушенням та корупційним діянням [4].

Враховуючи особливий характер діяльності Спеціалізованої прокуратури у сфері оборони, її ключовими функціями є: розробка та реалізація державної стратегії щодо боротьби з військовими злочинами; нагляд за дотриманням законності іншими правоохоронними органами під час розслідування кримінальних правопорушень у військовій сфері; захист державних інтересів в судових інстанціях від імені відповідних органів та установ; запобігання та протидія незаконному привласненню військового майна та фінансових ресурсів, призначених для оборонних потреб; боротьба з порушеннями дисципліни та правопорядку серед військовослужбовців, військовозобов'язаних, резервістів та інших осіб, чия діяльність безпосередньо впливає на обороноздатність країни, забезпечення притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у скоєнні злочинів у військовій сфері.

До прав прокурора Спеціалізованої прокуратури у сфері оборони вважаємо за доцільно віднести:

1. Доступ до військових об'єктів та документації: право безперешкодного входу на територію військових частин та об'єктів; право вимагати для перевірки документи, матеріали та інші відомості.

2. Проведення перевірок: право проводити перевірки дотримання законів у військових формуваннях; право вимагати проведення ревізій та службових розслідувань.

3. Процесуальні права: право розпочинати досудове розслідування у справах, пов'язаних з військовими злочинами; право підтримувати державне обвинувачення в суді у справах, віднесених до компетенції військової прокуратури.

4. Координаційні повноваження: право координувати діяльність правоохоронних органів у сфері протидії злочинності у військовій сфері; право скликати координаційні наради з питань протидії злочинності.

До обов'язків прокурора Спеціалізованої прокуратури у сфері оборони вважаємо за доцільно віднести:

1. Нагляд за законністю: забезпечення нагляду за додержанням законів у діяльності військових формувань; контроль за дотриманням прав військовослужбовців.

2. Розслідування злочинів: здійснення досудового розслідування військових злочинів; забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

3. Представництво інтересів: представництво інтересів держави в суді у випадках, передбачених законом і пов'язаних з обороною держави.

4. Міжнародне співробітництво: участь у міжнародному співробітництві з питань військового правопорядку та дотримання норм міжнародного гуманітарного права.

5. Захист прав військовослужбовців: забезпечення захисту прав і свобод військовослужбовців та членів їхніх сімей.

6. Аналітична робота: аналіз стану законності у військовій сфері та розробка заходів щодо її зміцнення.

7. Підвищення кваліфікації: постійне вдосконалення професійних навичок та знань у сфері військового права та міжнародного гуманітарного права.

Нормативно-правова база, що визначає принципи роботи прокурорів в сфері оборони, складається з різноманітних законодавчих документів. Ці акти мають на меті гарантувати ефективне здійснення прокуратурою своїх обов'язків у межах державної юридичної структури.

Основний нормативний акт – Закону України «Про прокуратуру» в українському законодавстві розширює та конкретизує конституційні норми стосовно прокурорської діяльності. Цей документ окреслює фундаментальні принципи функціонування прокуратури, визначає правовий статус працівників прокуратури, встановлює їхні повноваження та відповідальність, регламентує процедури призначення на посаду та звільнення, а також інші ключові аспекти прокурорської служби [5].

Серед ключових нормативних документів, що регулюють роботу прокуратури, особливе місце посідає Наказ № 309, виданий Офісом Генерального прокурора. Цей наказ, що має назву «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні», встановлює детальні правила та процедури для прокурорів під час їхньої участі у кримінальних справах. Документ охоплює як організаційні, так і процесуальні аспекти прокурорської діяльності на етапах досудового слідства та судового розгляду [6].

Таким чином, діяльність прокурорів спеціалізованої прокуратури у сфері оборони України набуває особливого значення в контексті сучасних викликів національній безпеці. Ці фахівці відіграють критичну роль у забезпеченні законності та правопорядку в оборонному секторі держави.

Основні напрямки роботи таких прокурорів охоплюють нагляд за дотриманням законів у військових формуваннях, контроль за використанням оборонних ресурсів, та розслідування військових злочинів. В умовах збройного конфлікту їхня діяльність набуває додаткової ваги, оскільки вони забезпечують дотримання норм міжнародного гуманітарного права.

Специфіка роботи військових прокурорів полягає у необхідності глибокого розуміння не лише правових аспектів, але й особливостей функціонування військових структур. Вони повинні оперативно реагувати на порушення у військовій сфері, ефективно взаємодіяти з командуванням та іншими правоохоронними органами.

У сучасних реаліях прокуратури спеціалізованої прокуратури стикаються з новими викликами, такими як кіберзлочини у військовій сфері, протидія інформаційним загрозам, та забезпечення законності в умовах гібридної війни. Це вимагає постійного підвищення кваліфікації та адаптації методів роботи до нових форм загроз. Важливим аспектом є також участь військових прокурорів у міжнародному співробітництві, зокрема у справах, пов'язаних з воєнними злочинами та порушеннями міжнародного права. Діяльність прокурорів спеціалізованої прокуратури в сфері оборони є комплексною та багатогранною, вимагаючи високого професіоналізму та адаптивності в умовах динамічного безпекового середовища.

Тим самим, діяльність прокурора спеціалізованої прокуратури в сфері оборони характеризується низкою унікальних особливостей, що відрізняють її від роботи цивільних прокурорів. Ці відмінності зумовлені специфікою військової сфери, особливими вимогами до професійної підготовки та компетенції, а також підвищеною відповідальністю за забезпечення законності в системі національної оборони та безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Богущий П.П. Система військової юстиції України: теоретико-прикладний аспект. *Інформація і право*. 2023. № 3. С. 215–223.
2. Загородній Є.О. Спеціалізована прокуратура у сфері оборони: правове становище, роль в системі органів правопорядку, функції та завдання в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. № 80. С. 135–143.
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про особливості організації діяльності спеціалізованих прокуратур у сфері оборони: Наказ Офісу Генерального прокурора від 17.05.2023 № 130 / Офіс Генерального прокурора. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0130905-23#Text>.
5. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015, № 2-3, ст. 12.
6. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні: Наказ Офісу Генерального прокурора від 30.09.2021. № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>

